

Inhoud – *Insei fu a buku*

Inleiding – <i>Fesi pisi</i>	7
Woord vooraf	7
Dankwoord	9
Geschiedenis van het Sranantongo	10
Verspreiding van het Sranantongo	10
Lexicografische verantwoording	14
Criteria voor de selectie van woorden	14
Spelling	16
De lettertekens in de spelling	18
Uitspraak van de afzonderlijke woorden	21
Gebruik van het woordenboek – <i>A fasi fu leisi na wortubuku</i>	23
Gebruikte afkortingen – <i>Syatu wortu na ini a wortubuku</i>	24
Literatuur – <i>Den leisi buku, di ben de wan yepi</i>	26
Sranantongo – Nederlands	29
Nederlands – Sranantongo	221
Odo en gezegden – Volkswijsheden en spreekwoorden	403
Grammatica – <i>Sistema fu na Sranantongo</i>	448
Ideofonen	468

Inleiding – Fesi pisi

Woord vooraf

Het Sranantongo beschikt niet langer alleen over woordenlijsten, maar heeft nu ook een eigen woordenboek. Zoals voor het eerste woordenboek van de meeste talen geldt, is het geen verklarend, maar een vertalend woordenboek geworden: Sranantongo – Nederlands en omgekeerd. Het is dan ook bedoeld én voor Nederlandstaligen én voor die sprekers van het Sranantongo die hun moedertaal beter willen leren beheersen (via het Nederlands). Voor beide groepen geldt dat zij gebruik kunnen maken van het deel Sranantongo – Nederlands om toegang te krijgen tot de woordenschat van het Sranantongo. Willen zij in het Sranantongo spreken of schrijven, dan kunnen ze zich bedienen van het deel Nederlands – Sranantongo. In beide gevallen zal het overzicht met grammaticale (en overigens ook taalhistorische) informatie achter in het boek een nuttig hulpmiddel zijn.

Een gevolg van bovengenoemde keuze van doelgroepen is dat het deel Nederlands – Sranantongo, in tegenstelling tot een 'klassiek' vertaalwoordenboek, niet alleen het wereldbeeld verbonden met de brontaal (het Nederlands) weergeeft, maar ten dele ook het wereldbeeld verbonden met de doeltaal (het Sranantongo), vooral waar het gaat om fauna, flora, culinaria, gebruiken. In het deel Nederlands – Sranantongo vindt men dus (voor de Nederlandstalige) 'exotica' als *baboennoot*, *bahamapijlstaart*, *bakbanaan*, *balafon*, *banabekie*, evenals *baas* (v.e. dorp), *sap van de bananenboom*. Deze woorden / uitdrukkingen / betekenissen worden niet alleen vertaald (in het Sranantongo), maar ook uitgelegd (in het Nederlands), en in sommige gevallen ook geïllustreerd. Dit bepaalt meteen ook het aparte karakter en de charme van dit woordenboek: het stelt de Nederlandstalige en de Sranantongospreker (die Nederlands spreekt en het Sranantongo in mindere mate beheerst) in staat authentiek Sranantongo te produceren en het helpt hem/haar bij het begrijpen van het 'onbekende' Nederlands via encyclopedische informatie en plaatjes. Het is een niet geringe verdienste van de auteurs het werk op deze originele wijze te hebben aangedurfd en aangepakt. Het voorliggende woordenboek is samengesteld door Gracia Blanker, in samenwerking met Jaap Dubbeldam en geassisteerd door een brede klankbordgroep. Dat Gracia dit werk heeft kunnen schrijven in het kader van haar lexicologisch-neerlandistisch afstudeerproject aan de Faculteit der Letteren van de Vrije Universiteit in Amsterdam, dankt ze aan haar liefde voor het Sranantongo en aan haar volhardendheid, maar zeker ook aan de steun van velen rondom haar. Onder hen eerst en vooral Jaap Dubbeldam, die aan de wieg stond van het woordenboekproject: niet alleen ontwierp hij de database om het woordmateriaal systematisch te verwerken, maar ook was hij een behulpzame compagnon in het aanpakken van allerlei lexicografische kwesties. Die lexicografische kwesties hadden Gracia en Jaap goed onder ogen leren zien in de colleges 'Bilinguale Lexicografie' (W. Martin) aan de VU. Prijzenswaardig hierbij was dat zij zich door de vele vragen en

problemen niet lieten afschrikken, maar, integendeel, de problemen herkenden en vol enthousiasme en leergierigheid in en na de colleges naar oplossingen zochten voor hun eigen project. Bijzonder aan de totstandkoming van het woordenboek is de intensieve raadpleging van informanten, de klankbordgroep van Sranantongokenners, die er zeer toe bijgedragen heeft dat het woordmateriaal almaar omvangrijker werd en dat de woorden qua betekenis zo nauwkeurig en scherp mogelijk zijn omschreven en toegelicht. In elk geval is met dit woordenboek, hoe bescheiden het in omvang nog moge zijn, een belangrijke basis gelegd zowel voor een groter vertaalwoordenboek Nederlands – Sranantongo v.v., als voor een groter verklarend woordenboek Sranantongo.

Tot slot willen we graag de Sranantongosprekende gemeenschap met de totstandkoming van dit – hun – woordenboek feliciteren en hen complimenteren met de verdiensten van diegenen uit hun midden die dit waardevolle werk op zich hebben genomen en voltooid.

Prof. dr. Theo Janssen (Neerlandistiek, Vrije Universiteit, Amsterdam)
Prof. dr. Willy Martin (Lexicologie, Vrije Universiteit, Amsterdam)

Dankwoord

Wij zijn veel dank verschuldigd aan al de Surinamers, Surinaamse Nederlanders, Surinaamse Amerikanen en Nederlanders, die zoveel tijd hebben gestoken in dit woordenboek. Wij noemen met name de leden van de werkgroep Henna Blanker, Michael Grüne en Signa Vianen in Suriname en Lucette Bilderdijk, Arline Blanker, Charlotte Blanker-Waterval (Oma), Irma Blanker, Patricia Blanker, Linette Bohr, Eva Essed-Fruin, Ethel Plet en Wim Ruijsendaal in Nederland.

Ook zijn we veel dank verschuldigd aan de CLVV (Commissie Lexicografische VertaalVoorzieningen, sinds 1 januari 2004 ALVV, Adviescommissie Lexicografische VertaalVoorzieningen) van de Nederlandse Taalunie. Zonder hun steun zou dit woordenboek nooit zijn uitgegeven. Twee leden van deze commissie hebben zitting genomen in de begeleidingsgroep van het project, nl. de voorzitter van de begeleidingsgroep, Willy Martin (tevens voorzitter van de CLVV) en Annemieke Hoorntje (secretaris van de CLVV). Daarnaast bestond deze commissie uit twee deskundigen op het gebied van het Sranantongo, de heer I.D. Menke, auteur van een leerboek voor het Sranantongo, en Wim Ruijsendaal.

Ook prof. dr. Theo Janssen en dr. Hennie van der Vliet, beiden medewerkers van de Vrije Universiteit, zijn we veel dank verschuldigd voor hun professionele hulp. Met name willen we Theo Janssen bedanken, omdat hij het concept voor dit woordenboek onder de aandacht bracht van de CLVV.

Daarnaast moeten we melden dat wij nooit dit woordenboek zouden hebben kunnen maken zonder al deze mensen die onderzoek hebben gedaan naar de grammatica van het Sranantongo en woordenlijsten hebben samengesteld. Al deze bronnen vindt u terug in de literatuurlijst.

Wij houden ons aanbevolen voor op- en aanmerkingen, zodat wij deze eventueel in een latere editie kunnen verwerken. Ons e-mailadres is Sranantongo-wortubuku@hotmail.com.

J.C.M. Blanker

J. Dubbeldam

Geschiedenis van het Sranantongo

De oorsprong van het Sranantongo ligt vermoedelijk in Suriname zelf. Oorspronkelijk werd Suriname bewoond door Indianenstammen, onder andere de Arowakken, Caraïben, de Akoerios, Trios, Wajanas en de Waraus. Het land werd in 1651 gekoloniseerd door de Engelsen, die er plantages stichtten. Zij voerden vanuit West-Afrika slaven in. De verhouding tussen slaven en slavenhouders was ongeveer 10 op 3. In die tijd was Portugees (en afgeleiden ervan, pidgin) een van de belangrijkste handelstalen in de wereld. Dit verklaart de woorden van Portugese afkomst in het Sranantongo. De Engelsen werkten ook met Engelse contractarbeiders, die slechts een beperkte vrijheid genoten. Het waren namelijk meestal gevangenen, die door contractarbeid in Suriname hun straf konden afkopen. Sociaal gezien stonden dezen dicht bij de slaven. Hierdoor was de taaloverdracht van het Engels op de taal van de slaven tamelijk groot. Het "Protosranantongo" ontstaat.

In 1667 werd het toenmalig Britse Suriname geruimd tegen Nieuw-Nederland, de huidige staat New York (In 1815 werd het land gesplitst in Brits-Guiana en Suriname.) De Engelsen trokken toen langzaam weg, onder andere naar Jamaica. Daar leeft de taal uit Suriname voort als "Maroon Spirit Language", een taal voor contact met de geesten. In 1678 brak er onder de Indianen, gestimuleerd door de Engelsen, een opstand uit tegen de Nederlanders. Veel slaven maakten gebruik van de gelegenheid om de plantages te ontvluchten. Deze ontsnapte slaven vormden de eerste bosnegerstam, de Saramacanen. Hun taal bevat nog veel woorden van Portugese afkomst. Later ontsnapten er meer slaven: zij vormden andere bosnegerstammen met een eigen taal: Ndjuka (Aukaans), Boni (Aluku), Paramacaans en Kwinti.

Toen de kolonie door de Hollanders werd overgenomen, veranderde het karakter van de plantages: ze werden grootschalig opgezet. De verhouding tussen slaven en slavenhouders ging naar 100 op 1. Er vond daardoor veel minder taaloverdracht van het Nederlands naar het Sranantongo plaats.

Het Sranantongo ontleent tegenwoordig veel woorden aan het Sarnami, het Hindidialect van de Hindoestanen, die na 1863 als contractarbeiders aangetrokken werden uit het toenmalige Brits-Indië. Ze vervingen de vrijgelaten slaven en bleven na afloop van hun contract noodgedwongen in Suriname wonen.

Ook de invloed van het Nederlands op het Sranantongo is momenteel zeer groot, vooral omdat Nederlands op de scholen als voertaal wordt gebruikt. Niet alleen Nederlandse woorden worden aan de taal toegevoegd, maar ook zijn enige constructies en grammaticale regels aan het Nederlands ontleend. Constructies naar Nederlands model zijn bijvoorbeeld: *Mi no o gi Robin weg* 'Ik geef Robin niet weg' (uit: *A sketch of Sranan Tongo* van J. Wilner) en de constructie *Mi p'pa en pkin* 'mijn vader z'n kind'.

Verspreiding van het Sranantongo

Het Sranantongo wordt gesproken in Suriname en Nederland. In

Suriname zijn ongeveer 120.000 sprekers, voornamelijk in het kustgebied, die het als moedertaal hebben. Het wordt als lingua franca gebruikt, dus een groot deel van de Surinamers heeft het als tweede taal. Er zijn zo'n 400.000 mensen, die deze taal spreken (Zie ook http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=SRN).

Een andere naam voor het Sranantongo is Sranan. Vroeger werd het aangeduid met Takitaki of Negerengels. Takitaki wordt tegenwoordig als beledigend ervaren, Het betekent namelijk ook geroddel, geklets. Ook wordt het Sranantongo soms aangeduid als Surinaams, maar dit is een verwarrende term, omdat we ook spreken over Surinaams-Nederlands, de variant van het Nederlands, die in Suriname gesproken wordt.

Het Sranantongo is een Creolentaal. Het is moeilijk een definitie te geven van een Creolentaal. Praktisch alle kenmerken, die Creolentalen hebben, komen ook in andere talen voor. Meestal is een dergelijke taal ontstaan door contact van groepen mensen, die elkaars taal niet spreken. Er ontstaat een contacttaal. Wanneer deze contacttaal moedertaal wordt van een groep mensen, gaan we spreken van een Creolentaal. Een duidelijke kenmerk is dat een bepaalde taal bijna de gehele woordenschat heeft geleverd, terwijl de – meestal vereenvoudigde – grammatica ontleend is aan een andere taal. Een voorbeeld van zo'n taal is Media Lengua, een taal, die gesproken wordt door zo'n duizend sprekers in Centraal Ecuador. De woordenschat komt uit het Spaans, de grammatica is van het Quechua, een Indianentaal. Ook Berbice Dutch is een voorbeeld. Deze werd op enkele plantages in Guyana, een buurland van Suriname, gesproken. De grammatica was uit het Ijo, een taal uit West-Afrika, en de woordenschat kwam voornamelijk uit het Nederlands. Een uitgebreide discussie over Creolentalen is te vinden in *Pidgins and Creoles, an introduction*, Ed. J. Arends, P. Muysken, N. Smith.

Voor het Sranantongo is de situatie iets ingewikkelder dan voor de bovengenoemde talen. De grammatica komt vermoedelijk uit de Gbe-talen en Akan, die gesproken worden in het huidige Ivoorkust, Ghana, Togo en Benin en het Kikongo, dat gesproken wordt in het huidige Kongo, Zaïre en Angola. Vanuit deze gebieden werden de slaven namelijk ingekocht. Een deel van de woordenschat is ook uit die talen afkomstig. De woordenschat komt verder uit het Engels, Nederlands, Portugees. Er zijn ook tekenen die erop wijzen, dat Sranantongo ontstaan is uit de vermenging van twee Creolendialecten: een dialect dat voorzetsels kende en een dialect dat werkwoorden in plaats van voorzetsels gebruikte om relaties tussen de verschillende woorden in een zin aan te duiden.

Tegenwoordig is ook het Sarnami een belangrijke 'leverancier' van woorden. De Indiaanse talen hebben uiteraard veel planten- en dierennamen geleverd.

Het Sranantongo is een van de beter beschreven Creolentalen. Al in de 17^e eeuw zijn teksten te vinden in deze taal. De schrijvers waren meestal Nederlanders, die dus geen moedertaalsprekers waren van het Sranantongo. Ze luisterden met Nederlandse oren naar zinnen in een voor hen vreemde taal, en schreven het Sranantongo op volgens hun

manier. Een voorbeeld is *Beschrijvinge van de Volk-Plantinge Zuriname*, van J.D. Herlein, uit 1718.

Sranantongoteksten uit dit boek:

18^e eeuw Sranantongo	Huidig Sranantongo	Nederlands
Oudy	Odi	Goedendag
Oe fasje joe tem?	Fa fu yu?	Hoe gaat het met u?
My bon	Bun	Met mij gaat het goed
Jou bon toe?	Fa fu yu?	Gaat het met u ook goed?
Ay	Ai	Ja
My belle wel	A e go	Het gaat goed
Jou wantje sie don pikinine?	Yu wani sdon pkinso?	Wil je even zitten?
Jou no draei?	Watra e kiri yu?	Heb je geen dorst?
Ay mi wanto drinkje	Ai mi wani dringi wan sani	Ja, graag
Grande dankje no ver mie	Grantangi, no gi mi	Nee, dank u
Jou wantje smoke Pipe tobakke?	Yu wani smoko wan pipa?	Wil je een pijp roken?
Jou wantje loeke mie jary?	Yu wani syi mi dyari?	Wil je mijn tuin eens zien?
Loeke mie Druve se hansum	Luku mi droifi moi	Kijk hoe mooi mijn druiven zijn
Mie jari no grande bon?	Mi dyari moi, no?	Is mijn tuin niet heel mooi?
Ay hansum fo trou	Ai, a moi fu tru	Ja, hij is heel mooi
Jou wantje gaeu wakke lange mie?	Yu wani go waka nanga mi?	Wil je met me uitgaan?
Oe plasje joe wil gaeu?	Pe yu wani go?	Waar wil je gaan?
Mie wil gaeu na Watra-zy	Mi wani go na Watrasei	Ik wil naar de Waterkant gaan.
Oe tem wie wil gaeu na Riba?	Oten wi o go na Liba?	Wanneer willen wij de rivier opgaan?
Oe plesje tem	Oten yu man nomo	Wanneer je wilt
Een andere Zamenspraak		
Mie misisi take joe oudy	Mi misisi seni taigi yu odi?	Mijn meesteres laat je goedendag zeggen
Akesi of joe tan na house	A e aksi efu yu tan na oso	En vraagt of je thuis blijft
A Wilkom loeke joe na agter dina tem	A wani kon luku yu bakadina	Ze wil je 's middags bezoeken
No mie ben benakase ta entre ples a reddie wen	No, mi ben aksi wan tra presi kba fu go na fisiti	Nee, ik heb al een ander gevraagd of ze wil dat ik zou komen

18 ^e eeus Sranantongo	Huidig Sranantongo	Nederlands
As hem ples hem kom te maare	Efu a man fu kon tamara	Als het haar uitkomt, kan ze morgen komen
Oe son bady Mastre vor joe?	Suma na yu masra?	Wie is jou meester?
Oe fasse nam vor joe Mastre?	Fa yu masra nen?	Hoe heet je meester?
Oe fasse kase vor joe Misisi?	Fa yu misi nen?	Hoe heet jou meesteres?
Oe plesse jo liewy?	Pe yu e libi?	Waar woon je?
Klosse byna Forte	Krosbei na Foto	Dicht bij 't Fort
Jo no love moe moore	Yu no lobi mi moro	Je houdt niet meer van mij
Jo wantje sliepe langa mie?	Yu wani sribi nanga mi?	Wil je bij mij slapen?
No mie no wantje	No, mi no wani	Nee
Jie no bon	Yu no bun	Je bent niet goed
Jie monbie toe mousse	Yu gridi tumsi	Je bent te gierig
Kom bosse mie wantem	Kon bosi mi wanten	Kom, zoen mij eens
Tot naregt		
Na tappe	Na tapu	Omhoog
Na laeu	Na ondro	Omlaag
Zon komotte	Son opo	De zon komt op
Zon gaeud on	Son saka	De zon gaat onder
Santje	Sani	Dinges
Kaba	Kba	Gedaan
Hause	Oso	Een huis
Tappe	Daki	Het dak
Tappe windels	Tapu den fensre	Doe de vensters toe
Ope windels	Opo den fensre	Doe de vensters open
Ver wate jie no opo windels?	Fu san yu no opo den fensre?	Waarom doe je de vensters niet open?

Lexicografische verantwoording

Criteria voor de selectie van woorden

Nederlandse woorden worden pas in een woordenboek opgenomen als ze een aantal jaren regelmatig in gedrukte vorm verschenen zijn. Het Sranantongo doet maar in beperkte mate dienst als schrijftaal. Voor deze taal is dit dus geen geschikt criterium. Daarom is besloten om elk woord op te nemen dat de Sranantongosprekende medewerkers – soms na uitvoerige discussie – erkennen als behorend tot het Sranantongo. De woorden komen niet alleen uit bestaande woordenlijsten, maar ook uit tekstboekjes, gedichten en een bijbelvertaling in het Sranantongo. Sommige woorden zijn opgevangen in gesprekken of aangedragen door de medewerkers. Al deze woorden zijn opgenomen in het deel Sranantongo – Nederlands. Nederlandse ontleningen die nog dezelfde Nederlandse betekenis hebben, hebben in dat deel geen plaats gekregen. Zo zijn woorden als *bevolkingsgroep* of *seks* er dus niet in te vinden. Hebben ontleningen een andere betekenis gekregen, dan komen ze er wèl in voor. Een voorbeeld is *klager*, dat gebruikt wordt als werkwoord voor klagen of het woord *bùs*, dat gebruikt wordt in de uitdrukking *lon bùs*, dat 'zwartrijden (in een bus)' betekent. Nog een uitzondering is gemaakt voor woorden van Nederlandse herkomst die betrekkelijk weinig in het Nederlands gebruikt worden of woorden van Surinaams-Nederlandse herkomst. Het gaat bij de laatste om woorden als *wraak* 'boos zijn' of *schijn* 'verleiden, het hof maken'. Ook zijn er een aantal aardrijkskundige namen uit Suriname opgenomen, die ook in Nederland voorkomen, zoals bijvoorbeeld Groningen en Nieuw-Amsterdam.

Anders dan gebruikelijk hebben wij ook woorden in het deel Nederlands – Sranantongo opgenomen, waarvan valt aan te nemen dat ze niet tot de woordenschat behoren van de meeste sprekers van Nederlands. Dit zijn woorden die inzicht geven in de cultuur of leefomgeving van Suriname. Uiteraard zijn ook woorden die het Sranantongo in een ongewijzigde betekenis ontleend heeft van het Nederlands, hier wel aanwezig.

Naast de woorden zijn ook enkele gangbare *odo's* in het woordenboek opgenomen. *Odo's* zijn Sranantongo spreekwoorden en gezegden. Ze komen soms voor in geschreven teksten, maar ze zijn vooral te horen in gesprekken. Deze *odo's* zijn opgenomen, omdat de betekenis van een *odo*, net als bij een spreekwoord, niet te halen is uit de letterlijke betekenis. Een *odo* kan soms meerdere betekenissen hebben, afhankelijk van de situatie. Om het opzoeken van een *odo* te vergemakkelijken staan ze gerangschikt onder een trefwoord.

Tenslotte hebben we gemeend, dat het een goede zaak was, om een korte *grammatica* van het Sranantongo op te nemen. Deze vindt u achter in het boek.

Manlijke en vrouwelijke vorm van woorden.

In het Sranantongo heeft de naam van een beroep en dergelijke meestal

het achtervoegsel *~man* Vroeger kon dit zowel een man als een vrouw aanduiden. In het huidige Sranantongo gebruikt men het achtervoegsel *~uma* om specifiek een vrouw aan te duiden. Bijvoorbeeld *leisiman* 'lezer', *leisi-uma* 'lezeres'. Net als in het Nederlands is de manlijke vorm ook de neutrale vorm. Indien u dus de vrouwelijke vorm niet vindt, zoek dan de manlijke/neutrale vorm op en vervang *~man* door *~uma*. Bij namen van bevolkingsgroepen komt men overigens steeds meer het achtervoegsel *~sma* tegen om de neutrale vorm aan te geven. Dus naast *Srananman* 'Surinamer' (= een man) en *Srananuma* 'Surinaamse' hoort/leest men *Sranansma* (mannen en vrouwen).

U kunt in oudere teksten de term *bereman* vinden. Dit betekent 'zwangere'. Dit woord vindt u ook in het woordenboek. Tegenwoordig wordt veelal het woord term *bere-uma* gebruikt.

Bij beroepsnamen zonder achtervoegsel *~man* kan voor de vrouwelijke vorm zowel een voorvoegsel *uma~* als een achtervoegsel *~uma* geplaatst worden. Dus er is naast *skowtu* 'politieagent' *umaskowtu* en *skowtu-uma* 'politieagente' mogelijk. De vorm met het voorvoegsel wordt echter vaker gebruikt. Bij *pkin* 'kind' komt alleen het voorvoegsel voor *umapkin* 'dochter', maar ook *manpkin* 'zoon'. *Pkin* betekent namelijk ook 'klein'. *Pkinuma* is betekent dus 'kleine vrouw' → 'meisje'.

Bij namen van bevolkingsgroepen zonder achtervoegsel *~man*, bijvoorbeeld *Ingi* 'Indiaan' en *Bakra* 'Blanke', 'Hollander' wordt alleen het achtervoegsel *~uma* gebruikt. Dus er komt alleen *Ingi-uma* 'Indiaanse' of *Bakra-uma* voor en nooit *Uma-ingi* of *Uma-bakra*.

Bij dieren is de geslachtsaanduiding zeer regelmatig, de manlijke vorm van een diersoort krijgt het voorvoegsel *man~*, de vrouwelijke vorm krijgt het voorvoegsel *uma~*. Bijvoorbeeld *dagu* 'hond', een 'reu' wordt aangeduid met *mandagu*, een 'teef' wordt aangeduid met *umadagu*.

Vanwege deze regelmaat tonen we in het woordenboek alleen die woorden die in het Nederlands een aparte vorm hebben.

Bijvoeglijke naamwoorden

U zult in het woordenboek voorbeeldzinnen vinden, waarbij het bijvoeglijk naamwoord eigenlijk een statisch werkwoord is (zie voor de betekenis van statische werkwoorden het hoofdstuk *Grammatica* achter in het boek.) Bijvoorbeeld bij *banti* 'straalbezopen': *A man banti* 'Hij is straalbezopen'. *Banti* is in deze zin een werkwoord met de betekenis 'straalbezopen zijn'. Omdat dit in het Sranantongo een regel is die uit de grammatica volgt, hebben wij deze soort werkwoorden niet opgenomen. (N.B. er zijn uitzonderingen op deze grammaticaregel, zie ook het hoofdstuk *Grammatica*.) Als echter het zo gevormde werkwoord naar het Nederlands toe in een andere term dan 'bijvoeglijk naamwoord + zijn' vertaald kan worden, wordt het wel opgenomen. Bijvoorbeeld: *wiki* 'waakzaam' en *wiki* 'op zijn hoede zijn'.

Net als in het Nederlands kan in het Sranantongo een bijvoeglijk naamwoord in ongewijzigde vorm als bijwoord gebruikt worden. Ook dan kan een voorbeeld van een bijwoord bij een bijvoeglijk naamwoord staan. Bijvoorbeeld bij *b'baw* 'suf': *A e taki b'baw* 'Hij praat onzin'

Reduplicaties

Vroeger werd reduplicatie (verdubbeling van een woord) gebruikt om van werkwoorden zelfstandige naamwoorden te maken. Maar dat is tegenwoordig niet meer zo. Deze versteende reduplicaties zijn opgenomen in het woordenboek voor zover we ze gevonden hebben. Tegenwoordig wordt reduplicatie veelal gebruikt om de betekenis te 'verkleinen'. Bijvoorbeeld *nyanyan* 'aangevreten' (= een beetje gegeten). Zie voor het huidige gebruik van reduplicatie het hoofdstuk *Grammatica*.

Omdat de betekenis grammaticaal bepaald is, zijn reduplicaties meestal niet opgenomen in het woordenboek, tenzij er een specifiek Nederlands woord tegenover staat (bijvoorbeels *bakbaka* 'aanbraden') of als de enkelvoudige vorm niet meer gebruikt wordt (bijvoorbeels *moismoisi* 'muis').

Nengre, Neger

Veel mensen ervaren het woord *nengre* of *neger* als beledigend. Wij hebben dit woord toch opgenomen in het woordenboek, ten eerste omdat het naar ons gevoel op hetzelfde niveau staat als 'blanke' of 'indiaan' en ten tweede omdat het woord *nengre* in het Sranantongo ook gebruikt wordt in de betekenis 'mens' (bijvoorbeeld *Paranengre* 'iemand uit de Parastreek' of *pkin-nengre* 'kinderen').

Spelling

In 1960 kwam het eerste wettelijke voorschrift voor de schrijfwijze van het Sranantongo. Hierbij werd uitgegaan van de Nederlandse schrijftraditie. In 1986 werd een meer op de taal toegesneden manier van schrijven gepubliceerd. Een van de eerste uitgaven in deze spelling is "Woordenlijst Sranan-Nederlands Nederlands-Sranan (Wordlist English-Sranan)", uitgegeven in 1995, door de Stichting Volkslectuur Suriname en VACO. Deze uitgave is gebruikt als "Groene Boekje".

De spelling in dit woordenboek

De spelling is gebaseerd op de officiële spelling van het Sranantongo, die sinds 15 juli 1986 van kracht is. Die spelling wordt zoals gebruikelijk niet altijd consequent toegepast (zoals dat bijvoorbeeld ook voor het Nederlands het geval is met de spelling van het 'Groene boekje'). Enkele voorbeelden uit de bovengenoemde woordenlijst: *psa* (o.a. 'voorbijgaan'), *tnapu* en *knapu* (beide o.a. 'staan') worden wel geaccepteerd als bijvorm van *pasa*, *tenapu* en *kenapu*, echter *kba* (o.a. 'stoppen') of *tumsi* ('teveel') worden niet beschreven als bijvorm van *kaba* of *tumusi*. De kortere vormen komen veel meer voor dan de langere vormen. In dit woordenboek is voor ons de meest frequente vorm de hoofdvorm. We zien de langere vorm als bijvorm. Dit betekent, dat *psa*, *kba*, *tumsi* de hoofdvormen zijn, en *pasa*, *kaba*, *tumusi* nevenvormen. Deze langere vormen worden wel vernoemd in het woordenboek. Er wordt dan verwezen naar de hoofdvorm. Het gesproken Sranantongo kent reduplicaties van medeklinkers, dat wil zeggen dat een medeklinker extra lang wordt uitgesproken. In

bovengenoemde woordenlijst staan enkele voorbeelden: *m'ma* naast *mama* 'moeder'. Ook hier is de kortere vorm de meest voorkomende. Dus wordt bij de langere vorm verwezen naar de kortere, frequenter gebruikte vorm. Let ook op de schrijfwijze van de dubbele medeklinker. In de spellingsregels staat dat twee gelijke medeklinkers niet aaneengeschreven mogen worden. Men gebruikt een streepje (-) als het een samenstelling betreft: *man-nengre* 'bink', of een enkele apostrof (') als hier vroeger een klinker werd uitgesproken, dus zoals bij *m'ma*. In de praktijk betekent dit: geen samenstelling een apostrof, wel een samenstelling een koppelteken.

Een onduidelijkheid in de spellingsregels

De tweede hoofdregel van het spellingsbesluit is: "Leenwoorden die nog als zodanig worden herkend, worden geschreven als in de taal waaraan zij zijn ontleend." Op zich zorgt deze regel voor onduidelijkheid, want dat betekent dat de schrijfwijze afhankelijk wordt van de kennis van de schrijver van vreemde talen. In de toelichting staat het volgende: "In leenwoorden komen klanken voor, die niet behoren tot het Sranan klanksysteem. Wanneer de commissie voor die klanken speciale tekens zou gebruiken, zou men een zeer gecompliceerde spelling krijgen, die moeilijk aan te leren zou zijn. Daarom heeft de commissie besloten, dat deze leenwoorden gespeld moeten worden als in de taal waaraan zij zijn ontleend, wanneer zij althans niet zodanig zijn gewijzigd, dat zij aan het Sranantongo klanksysteem zijn aangepast." Deze toelichting kan alleen maar geïnterpreteerd worden als: worden leenwoorden met Sranantongoklanken uitgesproken, dan worden ze op de Sranantongowijze geschreven. Indien niet, dan moeten ze volgens de normen van de andere taal geschreven worden. Deze regel houden wij in dit woordenboek aan.

De spelling in de praktijk

Het Sranantongo wordt niet op school gebruikt, zodat niet onderwezen wordt hoe het geschreven moet worden. Men kan daardoor in de praktijk geschreven Sranantongovormen vinden die sterk afwijken van wat hieronder beschreven wordt. En zeker in boeken van voor 1986 vindt men een andere spelling. Zo staan de volgende twee fragmenten eerst in de niet-officiële spelling en daarna in de officiële:

Niet-officiële spelling:

Tu man go na coronie in a weekend da wang fesa bin de na ini wan oso

'Twee mannen gingen in het weekend naar Coronie. Daar was een feest geweest in een huis.'

Officiële spelling:

Tu man go na Koroni ini a wikènt. Dan wan fesa ben de na ini wan oso.

Niet-officiële spelling:

Moesje kong ien wan wienkrie na maagdenstrati, da sma biging fier-fier wan stof.

'Een oude vrouw ging een winkel in in de Maagdenstraat. Toen begon ze aan een stof te voelen.'

Officiële spelling:

Musye kon ini wan wenkri na Maaqdenstrati. Dan a sma bigin firfiri wan stof.

De lettertekens in de spelling

Het Sranantongo gebruikt het Latijnse alfabet. Enkele lettertekens worden echter bijna niet gebruikt, namelijk *C, J, Q, V, X, Z*. Deze komen alleen in leenwoorden voor. Leenwoorden die niet volgens de Sranantongospelling kunnen worden geschreven, worden zodanig gespeld dat zo dicht mogelijk wordt aangesloten bij de woorden in de oorspronkelijke taal. Dus het van oorsprong Engelse woord *plane* wordt geschreven als *plein*, *reddingsboot* als *rèdengsbowt*, maar *reddingsgordel* als *reddingsgordel*, want de uitspraak van de Nederlandse *g* is vreemd in de Sranantongo-uitspraak en -spelling. De spelling maakt verder nog gebruik van de tekens ' (apostrof), · (accent grave) en ^ (accent circonflexe).

De klinkers

Opmerking vooraf: de klinkers worden net als in het Nederlands kort uitgesproken. Maar ook net als in het Nederlands worden deze klinkers langer uitgesproken voor de "r". Staat er een accent circonflexe boven de klinker, dan wordt deze ook langer uitgesproken.

N.B.: een lengteverschil geeft, anders dan in het Nederlands, een verschil in betekenis aan: *poti* 'zetten', *pôti* 'arm, armoedig'.

- A *afadra* 'slons', *afdaki* 'krot', *bana* 'kookbanaan'. Klinkt als de Nederlandse "a" in "man". Als de letter "a" aan het eind van het woord staat of voor een "r", dan wordt hij uitgesproken als een lange "a", zoals in: maan. Bijvoorbeeld: in het eerste en het derde voorbeeld, wordt de laatste "a" lang uitgesproken. [*afadraa, banaa*].
N.B.: Deze regel van klankverandering geldt niet voor andere klinkers.
- Â *wrâk* 'boos zijn', *kfâlek* 'leuk'. Klinkt als de Nederlandse "aa". Dit teken wordt niet gebruikt aan het eind van een woord of voor een "r". Dan klinkt de "a" altijd als een "aa" (zie boven).
- AI in woorden als *ai* 'oog', *baisigri* 'fiets'. Klinkt als het Nederlandse "aai".
N.B.: Tegenwoordig ziet men ook ay ipv. 'ai', 'ey' i.p.v. 'ei' etc.
- AW *b'baw* 'suf', *batyaw* 'bakkeljauw'. Klinkt als de Nederlandse "au(w)" in "nauw". In woorden als *awari* 'opossum', klinkt deze combinatie als een "a" gevolgd door een "w". De "w" hoort namelijk bij de volgende lettergreep.
- E *ete* 'nog', *ze* 'buik'. Klinkt als de Nederlandse "i" in "dit". Dit letterteken wordt ook gebruikt in woorden als *laster* 'schooien', *buler* 'homo'. Hier wordt de *e* uitgesproken als de stomme *e* in het Nederlandse woord "laten".
- EI *sei* 'kant', 'zijde', *ei* 'hoog'. Klinkt als "ee" in mee.
- EW *kew* 'doodgaan', 'lew' 'leeuw'. Klinkt als "eeuw". Ook hier geldt: volgt er een klinker, dan hoort de "w" altijd bij een andere lettergreep: *edewinti* 'hoofdwinti van een familie'
- È *bèl* 'aanbellen', *èn* 'en'. Klinkt als de Nederlandse "e" in "en".
- ËI *mèi* 'mei', *rèi* 'reizen', 'rijden'. Klinkt als de "ij" in het Nederlandse "ijs".

- I *mira* 'mier', *miri* 'malen', 'molen'. Klinkt als de Nederlandse "ie" in "ieder".
- O *odo* (spreekwoord), *olo* (gat). Deze klank ligt tussen de Nederlandse "oo" in "ook" en "o" in op.
- OI *boboi* 'sussen', *moi* 'mooi'. Klinkt als de "ooi" in "mooi".
- OW *birfrow* 'buurvrouw', *bowteri* 'verbouwereerd'. De klank klinkt ongeveer als de "oo" in "oor".
- Ò *sòft* 'frisdrank', *sòk* 'aangenaam'. Deze klank klinkt als de "o" in bijvoorbeeld "of".
- U *butu* 'boete', *afu* 'helft'. Klinkt als de Nederlandse "oe" in "boek". N.B.: in oude teksten wordt voor deze klank de lettercombinatie "oe" gebruikt.
- UI *bumui* 'nieuwsgierig', *mui* 'opoe'. Klinkt als de "oei" in "boei".
- Û *bùs* 'bus', *klütseksi* 'omelet'. Klinkt als de Nederlandse 'u' in 'bus'. Deze klank komt praktisch alleen voor in Nederlandse woorden die nog niet echt in het Sranangtongo zijn opgenomen. NB. deze letter is niet beschreven in het spellingsbesluit. Wij kwamen tot deze letter naar analogie van è en ò.

De medeklinkers

De medeklinkers van het Sranantongo klinken meestal als de Nederlandse medeklinkers. Daarom volgen hier alleen de medeklinkers die op een of andere manier afwijken van de Nederlandse medeklinkers. Twee medeklinkers achter elkaar betekent dat het paar in de uitspraak langer wordt aangehouden dan de enkele medeklinker. Deze dubbele medeklinker wordt, volgens de spellingsregels van het Srananongo, gescheiden door een apostrof, bijvoorbeeld *k'ko* 'pit'.

- G *agu* 'varken', *g'go* 'anus'. Het teken wordt uitgesproken als *g* in het Engelse woord *goal*. Het kan echter ook uitgesproken worden als *j* in het Engelse *jaquar*, als het voor een *i*, *e* en *è* staat: *begi* 'aanbidden', *gengen* 'telefoon'.
- H *Haga* 'Den Haag', *handel* 'ding'. De *h* wordt doorgaans niet uitgesproken.
- K *aka* 'haak, roofvogel', *k'ko* 'pit'. Behalve als *k* kan het teken ook worden uitgesproken als *tj* in *tjilpen*, nl. als het voor een *i*, *e* en *è* staat: *kisi* 'krijgen', *ke* 'ach', *kerki* 'kerk'. *Pkin* 'klein, kind' wordt altijd uitgesproken als *ptjien*.
- L *L* en *R* zijn vaak uitwisselbaar: *blaka* en *braka* betekenen allebei hetzelfde 'zwart'.
- N *N* heeft dezelfde uitspraak als de Nederlandse *n*. Aan het eind van een woord (dus ook in samenstellingen met dat woord) geeft het teken aan, dat de voorgaande medeklinker nasaal wordt uitgesproken. Dit is vergelijkbaar met de Franse uitspraak van bijvoorbeeld 'station'.
- NG Het teken wordt uitgesproken als de Nederlandse *ng*. In het Surinaamse binnenland wordt het uitgesproken als *ng*, gevolgd door *g* in het Engelse woord *goal*. Voor *i*, *e* en *è* wordt deze lettercombinatie vaak uitgesproken als *nj*: *angisa* 'hoofddoek'.

- W Het teken staat alleen aan het begin van een lettergreep. Combinaties met medeklinkers worden anders uitgesproken (zie boven). De *w* wordt bilabiaal (met de lippen tegen elkaar) uitgesproken. (In het Nederlands wordt de *w* labiodentiaal uitgesproken, met de boventanden tegen de onderlip.)
- Y Het teken komt alleen voor aan het begin van een lettergreep. Ook bij dit teken worden combinaties met medeklinkers anders uitgesproken (zie boven). De *y* wordt uitgesproken als de Nederlandse *j*. De volgende combinaties met *y* zijn mogelijk: *dy* klinkt als *j* in het Engelse *jail*; *ny* klinkt als *nj* in het Nederlandse woord *ranja*; *sy* klinkt als *sjeep* in het Nederlands; *ty* klinkt als *tj* in het Nederlandse *tjokvol*.

Overige tekens

Accent circonflexe (ˆ)

Deze wordt gebruikt om gerekte vocalen aan te duiden, b.v. in woorden als *pôti* 'arm', 'niet rijk' ter onderscheid van *poti* 'zetten'. Bij de *a* duidt dit teken een klankverandering aan.

Apostrof (')

Als twee gelijke medeklinkers in een woord aan elkaar geschreven zouden worden, worden ze gescheiden door een apostrof '. Men schrijft dus *psa* 'voorbijgaan' aan elkaar, maar *m'ma* 'moeder' gescheiden door een apostrof. Verder wordt de apostrof gebruikt bij samenstellingen, als bij deze samenstellingen de laatste medeklinker van het eerste woord niet wordt uitgesproken en het tweede woord begint met een klinker: dus *at'oso* 'ziekenhuis' uit *ati* 'ziek', 'ziekte' en *oso* 'huis'. Als het tweede woord met een medeklinker begint (en de laatste klinker van het eerste woord niet wordt uitgesproken), dan wordt de combinatie gewoon aan elkaar geschreven: *fisman* 'visser' uit *fisi* 'vis', 'vissen' en *man* 'man'.

Koppelteken (-)

Wanneer het voorafgaande element op een klinker, "n" of "w" eindigt en als het volgende woord met een klinker begint, worden beide woorden verbonden door een koppelteken (-).

Mira-udu 'mierenhout' (een boomsoort, die beschermd wordt door mieren), *bun-ati* 'goedaardig', *kaw-ai* 'spiegelei', *drai-ede* 'duizelig'.

Als bij samenstellingen twee gelijke medeklinkers achter elkaar zouden komen, dan worden ze gescheiden door het koppelteken: *man-nengre* 'bink'

Ook mag bij lange samenstellingen vanwege de leesbaarheid een koppelteken worden gebruikt. Bijvoorbeeld: *businengre-kandra* (een harsoort).

Regels voor het aaneenschrijven van woorden

Samenstellingen van verschillende woorden worden alleen aaneengeschreven als de samenstelling een andere functie of betekenis heeft, dan wanneer ze los geschreven zijn. Voorbeelden: *abrasei* 'overkant', *aitidei* 'achtste-dagsbijeenkomst' (de rouwbijeenkomst acht dagen na de begrafenis), *lusubere* 'diarree'.

Combinaties van tweemaal hetzelfde woord (reduplicaties) worden altijd